

Kako su glasali Zrenjaninci septembra 2000.

U opštini Zrenjanin kao i u celoj Srbiji birči su 24. septembra glasali protiv Slobodana Miloševića i njegovog režima lične vlasti. Sigurno je da su postizborna zbivanja dodatno ruinirala ugled i uticaj bivšeg predsednika i njegovih političkih partija te da rezultati poslednjih izbora više ne pokazuju stvarno političko raspoloženje u zemlji.

U tekstu koji sledi daje se pregled izbornih rezultata u jednoj lokalnoj sredini - opštini Zrenjanin. Opština je jedna od najvećih u Vojvodini, ima oko 140.000 stanovnika, od toga u gradu živi oko 90.000. Prema popisu od 1991. Srbi čine 66,68% stanovništva opštine, Mađari 12,62%, Jugosloveni 8,2%, Rumuni 2,3%, Slovaci 2,13% itd.

Uoči izbora lokalnu vlast kontrolisali su socijalisti i Jul uz pomoć nekih prebega iz opozicije. Izborni uslovi nikad nisu bili gori po opoziciju budući da su stranke leve koalicije kontrolisale u potpunosti državnu administraciju, pravosuđe, privredu i medije. Svi mediji, štampani i elektronski, privatni i oni u javnoj svojini bili su stavljeni u službu SPS-a i JUL-a.

Rezultati izbora navođeni su prema zvaničnim izveštajima . Treba napomenuti da je na saveznim izborima procenat dobijenih glasova izračunat od broja važećih glasova , a na ostalim nivoima izbora od broja birača koji su glasali.

Predsednički izbori

Na predsedničke izbore 2000. izašlo je u opštini Zrenjanin 78.184 birača (73,91%), što je najveći odziv od 1992. kada je na izbore za Veće građana Savezne skupštine izašlo 82.179 birača (79,8%). Na poslednjim izborima ubedljivo je pobedio dr Vojislav Koštunica sa osvojenih 54,43% glasova.

U sledećoj tabeli uporedno dajemo rezultate izbora za predsednika Srbije 1992. i poslednjih saveznih predsedničkih izbora

Godina izbora	1992	2000
Upisanih birača	103.502	105.937
Glasalo	82.169-79,38%	77.797-73,44%

Slobodan Milošević	40.580-49,39%	22.953-29,5%
Milan Panić	31.711-38,59%	
Vojislav Koštunica		42.165- 54,20%

Kako se iz navedenih podataka vidi, dr Vojislav Koštunica septembra 2000. dobio je u opštini Zrenjanin više glasova nego Slobodan Milošević 1992. kada je on još bio na vrhuncu moći, ali se nije približio broju glasova koji je njegov je protivkandidat dobio 1990.- 53.121 (63,7%) Na ovogodišnjim izborima Slobodan Milošević pobedio je na osam biračkih mesta, i to sve u selima, a poražen je, i to ubedljivo, na svim biračkim mestima u gradu. Više glasova od Koštunice Milošević je dobio u Banatskom Despotovcu (634:329), Elemiru II (609:561), Knićaninu (628:332), Zlatici (188:118), Lukićevu (629:626), Tarašu (234:225) i Lazarevu (Lazarevo I 445:358, Lazarevo II 353:310) Vojislav Koštunica pobedio je na pedeset devet od šezdeset sedam biračkih mesta u opštini, a najubedljivije je porazio Miloševića na biračkom mestu 67 Mužlja IV gde je rezultat bio 1.386:70 (glasala 1.532 birača).

Kandidat Srpske radikalne stranke Tomislav Nikolić dobio je u opštini Zrenjanin 8.617 glasova (11,08%). Na poslednjim republičkim predsedničkim izborima 1997, koje je veći deo demokratske opozicije bojkotovao, lider SRS dr Vojislav [ešelj dobio je mnogo više glasova : 19.106 (28,9%) odn. 21.886 (37%) na ponovljenim izborima. Nikolić nije pobedio ni na jednom biračkom mestu, a najviše glasova dobio je na biračkom mestu 41 Zeleno polje III-295.

Kandidat Srpskog pokreta obnove Vojislav Mihailović osvojio je u opštini 1.156 glas (1,9%), pa je tako ovaj predsednički kandidat u celoj opštini dobio manje glasova nego što je na jednom biračkom mestu dobio kandidat DOS-a za odbornika Laslo Fuks koji je u IJ 67 Mužlja IV dobio 1.237 glasova. Vuk Drašković je na republičkim predsedničkim izborima 1997. u opštini Zrenjanin dobio 9.090 glasova (13,74%) odn. 8.255 (13,95%).

Izbori za Saveznu skupštinu

Na izborima za Veće građana i Veće republika savezne skupštine koalicija SPS-JUL osvojila je 21.285 glasaov (28,44%) odn. 18.815 (25,46%). Broj

glasova koji je leva koalicija dobila približan je onom sa ranijih izbora s tim što je 2000. odziv birača bio najveći posle 1992, kada je na savezne i republičke parlamentarne izbore izašlo nešto više od 82.000 birača (79,75%). Na protekle skupštinske izbore izašlo je 77.797 birača -73,44% (Veće republika) odnosno 78.464-72,85% (Veće građana). Najviše glasova na parlamentarnim izborima posle 1992, od kada se oni održavaju po proporcionalnom sistemu, SPS je u opštini Zrenjanin dobio na republičkim izborima 1993.(SPS-JUL-ND)- 23.862(32,36%). Na poslednjim republičkim parlamentarnim izborima koje je deo opozicije bojkotovao, ista koalicija osvojila je 18.154 glasa (27,43%). Znači, levica je uglavnom očuvala i broj i procenat dobijenih glasova.

Demokratska opozicija Srbije, predvođena dr Vojislavom Koštunicom, dobila je u opštini Zrenjanin 40.553 glasa - 54,88% (Veće republika) odn. 32.429 -43,32% (Veće građana). Ovako velika razlika od 8.124 glasa verovatno je nastala zbog toga što je Savez vojvođanskih Mađara imao zasebnu listu za Veće građana. Uočljivo je takođe da je dr Vojislav Koštunica kao predsednički kandidat dobijao više glasova nego liste DOS-a. Rezultate ovogodišnjih parlamentarnih izbora teško je porediti sa ranijim budući da opozicija nikad nije bila u tako širokoj koaliciji, osim 1996. kada je koalicija Zajedno dobila tek 9.464 glasa (13,27%). No i kada se sabere broj dobijenih glasova svih opozicionih stranaka ili grupacija na pojedinim izborima, ovogodišnji rezultat je ubedljivo najveći uspeh (1996:Zajedno+ KV=22.246 glasova)

Radikali su i na proteklim parlamentarnim izborima doživeli poraz, osvojili su 10.907 glas -14,76% (Veće republika) odn. 10.665-14,25% (Veće građana). Ovo je najlošiji rezultat od 1992. godine, kada je ova stranka na saveznim izborima osvojila u opštini Zrenjanin 21.744 glasa (26,46%). Na izborima za Narodnu skupštinu septembra 1997. radikali su dobili 19.438 glasova (29,37%). Ponavljamo da je veći deo demokratske opozicije bojkotovao ove izbore.

I na parlamentarnim izborima 2000.g. SPO je doživeo debakl. Lista SPO za Veće građana dobila je 1.131 glasa (1,51%) a za Veće republika 1.293 glasa (1,75%). Istini za volju, ni ranije SPO u ovoj sredini nije postizao bogzna kakve rezultate. Septembra 1997. ova stranka osvojila je 5.892 glasa (8,9%). Koliko je partija Vuka Draškovića ponižavajuće poražena, govori i podatak da je u celoj Izornoj jedinici 6- Zrenjanin lista za Veće građana faktički nepostojeće Koalicije Vojvodine za Jugoslaviju dobila 4.614 glasova (2,07%), a SPO-2.998 (1,37%).

Lokalni izbori

Na izborima za Skupštinu opštine Zrenjanin ubedljivo je pobedio DOS osvojivši 54 od 67 odborničkih mesta. DOS-ovi kandidati dobili su sva odbornička mesta u gradu osim jednog. Koalicija SPS-JUL dobila je dvanaest odbornika, jedanaest u selima: po dva u Kleku i Lazarevu i po jednog u Zlatici, Banatskom Despotovcu, Lukićevu, Knićaninu, Stajićevu, Perlezu (Perlez I) i Elemiru (Elemir II). Od 36 odborničkih mesta u gradu SPS-JUL je dobio samo jedno: predsednik zrenjaninskih socijalista Živanko Radovančev pobedio je Kostu Nikolića (DOS) u IJ Dolja-Crni šor II (502:426). Svi ostali kandidati SPS-JUL izgubili su u gradu od kandidata DOS-a. Dajemo rezultate nekih najzanimljivijih duela. Sada već bivši predsednik opštine Ivan Francuski izgubio je u izbornoj jedinici Berbersko bolnica I od Duška Subotičkog rezultatom 269:416; bivši potpredsednik opštine i bivši šef socijalista Žarko Stanižan dobio je u IJ 33 Veljko Vlahović II 457 glasova, a njegov protivkandidat iz DOS-a Milan Tatić 717; apsolvent Fakulteta političkih nauka Aleksandar Marton pobedio je u IJ 35 Veljko Vlahović IV dr Rodoljuba Popova, načelnika hirurškog odeljenja zrenjaninske bolnice, (842:422); direktor bolnice dr Miodrag Radaković izgubio je u IJ 57 Dositej Obradović II od Predraga Perkića sa 319:670; Zoran Slavić, urednik u TV Novi Sad, dobio je u IJ 32 Veljko Vlahović I 358 glasova, a njegov protivkandidat Slobodan Stajin 727; Milorad Vavan, jedan od čelnih ljudi SPS-a, izgubio je u IJ Sonja Marinković II od Branislava Bogaroškog sa 266:433 glasa; predsednik opštinskog odbora JUL-a u Zrenjaninu Nikola Adamović (na lokalnim izborima 1992. bio je kandidat opozicije) izgubio je u IJ Zeleno polje III od Bogdana Tomaševa rezultatom 295:594; poznati sportista Vojislav Tabački dobio je u IJ Žarko Zrenjanin II 471 glas, a Borislav Gađanski 710; bivša predsednica Saveznog veća Skupštine SFRJ Bogdana Glumac Levakov izgubila je u IJ Dositej Obradović IV od dr Aleksandra Nikolića sa 430:900 glasova. Tako su svi viđeniji kandidati leve koalicije osim Živanka Radovančeva, ostali bez odborničkih mesta. Svi izabrani odbornici leve koalicije su članovi SPS a.

Na opštinskim izborima kandidati DOS-a dobili su ukupno 36.639 glasova (43,11%) izašlih na izbore u celoj opštini odn. 43,32% glasova izašlih u izbornim jedinicama u kojima je DOS imao kandidate. (DOS nije imao svog kandidata jedino u Zlatici.)

Ova grupacija osvojila je 54 odbornička mandata odn. 80,6%. U gradu su kandidati DOS-a dobili 47,3% glasova a na selima 37,03%. Koalicija SPS-JUL dobila je na lokalnim izborima 20.624 glasa (26,44% izašlih na izbore u celoj opštini, odnosno 28,11% glasova izašlih u izbornim jedinicama u kojima je imala kandidate - 64 izborne jedinice). U gradu je SPS-JUL dobio 24,19% glasova, a na selu 34,07%. I ranije je leva koalicija bolje prolazila u selima, ali je na poslednjim izborima razlika selo-grad ubedljivija. Sa osvojenih 26,44% (odn. 28,11%) SPS-JUL je dobio 12 odbornika odn. 17,91%. Nesrazmera u procentu dobijenih glasova i odborničkih mesta posledica je primene jednokružnog većinskog sistema u kome prvi dobija sve.

Radikalni kandidati dobili su ukupno 8.670 glasova odn. 11,11% i samo jedno odborničko mesto-1,49%. Radikali su imali kandidate u svih 67 izbornih jedinica. U gradu su osvojili 10,15% glasova, a na selima 12,76%, što pokazuje da SRS ima približno jednak uticaj u svim sredinama. Iz dosad navedenih podataka vidi se da nema velikih razlika u broju glasova koje radikali dobijaju na raznim nivoima izbora, a njihovi glasovi i po biračkim mestima prilično su pravilno distribuirani. Iako je ova stranka doživela poraz, izborni rezultati pokazuju da radikali imaju biračko jezgro sa jakom partijskom identifikacijom. Kandidati SPS-a i JUL-a na opštinskim izborima dobili su nešto manje glasova nego Slobodan Milošević na predsedničkim izborima (28,11%:29,42%) što, barem kada je Zrenjanin u pitanju, demantuje tvrdnje Gorice Gajević da je levica izgubila lokalne izbore zbog rđavih kandidata. Kod DOS-a je ubedljivo veća razlika u korist Koštunice (54,43%:43,31%). Kad je o radikalima reč, više glasova su dobijale liste za parlamentarne izbore od kandidata ove stranke na predsedničkim, pokrajinskim ili opštinskim izborima.

Zanimljivo je posmatrati stranačku pripadnost odbornika DOS-a: petnaest ih pripada Ligi socijaldemokrata Vojvodine, devet Koaliciji Vojvodina, sedam Demokratskoj stranci, po pet odbornika imaju Socijaldemokratija i Demokratska stranka Srbije, četiri su članovi Reformista Vojvodine, trojica pripadaju Savezu vojvođanskih Mađara, dvojica su članovi Nove demokratije, dok po jednog odbornika imaju Demohrišćanska stranka Srbije, Građanski savez Srbije, Demokratska zajednica vojvođanskih Mađara i Socijaldemokratska unija. O tome kakav je odnos snaga unutar DOS-a nisu odlučivali građani već partijski vrhovi u Beogradu i Novom Sadu prilikom određivanja partijskih kvota za

kandidature. Taj odnos snaga unutar DOS-a igraće ključnu ulogu prilikom podele funkcionerskih mesta u opštini. Isto ideološki posmatrano, autonomaši imaju najveći broj odbornika $15+9+4=28$, ali takvo sabiranje nema smisla s obzirom na dubok sukob između Anka i Veselinova koji se preneo i na niže nivoe. Iako je izvesno da je predsednički kandidat DOS-a dr Vojislav Koštunica "šlepao" i odborničke kandidate koji su na svim biračkim mestima dobili manje glasova od njega, njegova stranka DSS dobila je svega pet odbornika.

Izbori za pokrajinsku skupštinu

U prvom krugu izbora za poslanike pokrajinske skupštine glasalo je u opštini Zrenjanin 78.013 birača (73,64%). Najviše glasova dobili su kandidati DOS-a-34.515 (44,24%), SPS-JUL dobio je 19.705 glasova (25,25%), a SRS - 8.070 (10,34%). U jednoj izbornoj jedinici od osam koliko ih ima u opštini kandidat DOS-a pobedio je u prvom krugu. U drugom krugu održanom 8. oktobra kandidati DOS-a pobedili su u svih preostalih sedam izbornih jedinica i tako dobili svih osam poslaničkih mandata.

Kako glasaju Zrenjaninci

Izborna opredeljenja birača u opštini Zrenjanin uglavnom ne odudaraju od republičkog proseka. To pravilo potvrđeno je i na septembarskim izborima. Stranke leve koalicije uglavnom su očuvale raniji uticaj, ali ubedljivu prednost imaju samo i nekim najzabačenijim selima (Knićanin, Banatski Despotovac). Radikali su svog jedinog odbornika dobili u Tarašu, selu koje je sinonim za kraj sveta. Izborni ishod odlučio je veći izlazak na birališta kao i poraz SRS. U selima u kojima postoje intenzivne dnevne migracije prema gradu socijalisti polako gube uticaj. (Klek, Lazarevo). U onim selima u kojima je stanovništvo starije, neobrazovanije i sa manjim dnevnim kretanjima ka gradu birači su konzervativniji. (Banatski Despotovac, Knićanin). Sudeći prema rezultatima septembarskih izbora sam grad se politički emancipovao.

Kao i uvek do sada pripadnici nacionalnih manjina glasali su protiv Miloševića ali nisu naseli ni kandidatima grupa građana na lokalnim izborima iza kojih stoji SPS. Podela među Srbima na koloniste i starosedeoce ne utiče odlučujuće na izborni ishod, kao uostalom i na dosadašnjim izborima. U

kolonistima naseljenom Kleku Koštunica je dobio više glasova od Miloševića dok je Milošević pobedio u čisto starosedelačkom Trašu. U političkom opredeljenju samih kolonista postoje razlike Lazarevo bliže gradu brže se oslobađa konzervativizma nego zabačeni Banatski Despotovac. ^ini se da starosna i obrazovna struktura više određuje političke orijentacije nego zavičajna pripadnost (kad su Srbi u pitanju).

Lokalna Vojvođanska stranka koja je uspešno zavarala birče 1996. septembra 2000. zbrisana je. (Novembra 1996. dobili su sedam odbornika). Srpaka radikalna stranka jeste poražena ali nije deklasirana poput Srpskog pokreta obnove.

Napisano oktobra 2000

Miroslav Samardžić